

Raadsnotitie: Toelichting bij opiniërend raadsvoorstel

Inleiding

Medio april 2024 is een robuuste bedrijfsopzet voor een Lokaal Energiebedrijf Dalfsen beschikbaar gekomen, met dank aan stevige inspanningen van gemeente, Dorpen van Morgen en ondersteunend bureau Enber. In deze opzet hebben alle inzichten die in de afgelopen jaren zijn opgedaan over een Dalfser Energiebedrijf, inkleuring en samenhang gekregen. Het voorliggende rapport schetst een heldere opvatting van de systematiek waarmee de gemeente en de Dorpen van Morgen kunnen participeren in een gezamenlijk bedrijf, ter ontwikkeling van grootschalige energieprojecten vanuit lokaal eigendom. In de managementsamenvatting (op pagina 4) wordt helder verantwoording afgelegd over de wijze waarop de bedrijfsopzet invulling geeft aan de uitgangspunten en de dilemma's die aan de voorkant waren meegegeven. Ook is annex aan de bedrijfsopzet gewerkt aan concept statuten die voor 90% gereed zijn.

1. Gelet op risico's wil college niet overgaan tot oprichting

Het dossier energiebedrijf kent inmiddels een lange aanloop, sinds de raad in 2018 een motie aannam en in 2019 opdracht gaf voor het opstellen van een ondernemingsplan. We wilden als gemeente enerzijds inzetten op vergroten van onze grip op de energietransitie en anderzijds op intensivering van onze samenwerking met lokale initiatieven. Er waren richting 2030 grote ambities en er was nog te weinig zicht op realisatie.

Bij de beoordeling van voorliggende bedrijfsopzet heeft het college geconstateerd dat sinds de motie in 2018 in Dalfsen mooie stappen zijn gezet wat betreft grip op de energietransitie. Op ons grondgebied zijn met succes de nodige projecten ingezet of gerealiseerd. Dit blijkt heel concreet uit de programmeerafspraken die de provincie momenteel op die horizon met ons wil maken. Er ligt nog een restant RES-opgave tot 2030 van 15 Gwh op een totaal van 100 Gwh. Daarbij wees de raad een duidelijk zoekgebied aan met Dalfserveld West. Daarnaast ligt ons richting de verdere toekomst (2040/2050) een nieuwe opgave te wachten.

Aan die mooie (eerste) stappen sinds de motie, hebben de Dorpen van Morgen een onmiskenbare bijdrage geleverd. Vanuit de regio wordt met bewondering gekeken naar deze samenwerkingspartner, die we met open communicatielijnen en een gerichte projectsubsidie ondersteunen. We zijn overtuigd van de vruchten die Dalfsen plukt van deze constructieve samenwerking.

Met voorliggende bedrijfsopzet komen helder de kansen en risico's in beeld die verbonden zijn aan gemeentelijke participatie in een gezamenlijk energiebedrijf, dat verdieping zou geven aan onze samenwerking met de Dorpen van Morgen. Na zorgvuldige afweging komt het college tot het voorgenomen besluit om op basis van deze uitwerking niet over te gaan tot oprichting van een Dalfser Energiebedrijf. Dit besluit komt voort uit een diepgaande analyse van zowel financiële als organisatorische risico's, waarbij de prioriteit ligt bij het beschermen van het gemeentelijke weerstandsvermogen en het vermijden van onnodige belasting van ambtelijke en bestuurlijke structuren. Dit naast de weging van actuele bedreigingen m.b.t netcongestie en de wetenschap dat enkele dilemma's nog niet waren opgelost.

Hierna vindt u een uitwerking van onze beoordeling.

A. Financiële risico's voor weerstandsvermogen

De bedrijfsopzet laat ons de financiële participatie beter begrijpen. Ondanks de keuze voor een stapsgewijze aanpak zal het energiebedrijf een flink beroep gaan doen op de gemeentelijke financiën. Enerzijds wordt een startkapitaal gevraagd, uitgewerkt in de vorm van een lening, om het energiebedrijf in de benen krijgen. Anderzijds gaat om een aankondiging c.q. verwachting van medefinanciering in geval van eventuele kansrijke projecten. Met name die aanvullende garantstelling of financiering (in fase 2 van een project) zal een stevig appel doen op ons weerstandsvermogen. Dat is de afgelopen jaren al afgenomen en ook al beoogd voor investeringen in onderwijshuisvesting en onderhoud in de buitenruimte. In dat licht vindt het college de oprichting van een energiebedrijf onverstandig en onverantwoord.

B. Organisatorische risico's voor ambtelijke en bestuurlijke organisatie

De bedrijfsopzet gaat 'lean en mean' uit van een smalle projectorganisatie, om zo de kosten te drukken. In de bedrijfsopzet wordt uitgegaan van het aanstellen van een krachtige en vakkundige projectleider/directeur met voldoende beschikbare uren. Ook andere taken worden uitbesteed zoals onderzoeken, financiën en communicatie. De huidige bedrijfsopzet is echter volgens het college te optimistisch over de benodigde bedrijfskundige en bestuurskundige competenties binnen de ambtelijke en bestuurlijke organisatie om hier sturing aan te geven. Dit is op korte termijn niet oplosbaar en vormt daarmee een hoog risico.

Daarnaast is de borging op langere termijn een blijvend en onderbelicht risico voor de gemeente. De onderneming zal bij verdere doorontwikkeling of onvoorziene omstandigheden al snel een beroep doen op de gemeente, als continue factor en 100% financier. Op dat moment zal de gemeente geconfronteerd worden met extra kosten, of vormt de mogelijke vervlechting van verantwoordelijkheden een reëel punt van zorg, terwijl de gemeente als mede-eigenaar formeel meer op afstand behoort te staan. Meerdere landelijke experts waarschuwen gemeenten voor dit soort verantwoordings- en verantwoordelijkheidsproblemen bij dergelijke deelnemingen.

C. Risico's rond levensvatbaarheid door bedreigingen zoals netcongestie

Onderzoek naar de levensvatbaarheid was geen expliciet onderdeel van deze uitwerking. Toch ziet het college reële zorgen om rekening mee te houden. De huidige netcongestie en ontwikkelingen in landelijk en provinciaal energiebeleid geven onzekerheid aan de toekomstverwachting van een energiebedrijf. En geven extra ondernemersrisico aan de gemeente.

De afgelopen jaren zijn al grote duurzame energieprojecten stil komen te liggen door het volle energienetwerk en door ingrijpende wijzigingen in landelijk/provinciaal beleid. Ook in onze regio is dit actueel. Op dit moment is de beschikbaar komende ruimte gereserveerd voor de reeds vergunde energieprojecten en voor het energieplan Dalfserveld West. Hiermee worden de RES-2030-doelen voor Dalfsen gerealiseerd. Voor de komende jaren is niet zeker welke ruimte beschikbaar komt op het energienetwerk, ook niet voor nieuwe zonneparken of windmolens. En dus ook niet voor projecten in fase 3 van het Dalfser Energiebedrijf zoals dat nu is geschetst.

Bovenstaande risico's zorgen ervoor dat het college het nu niet verstandig en niet noodzakelijk vindt om een Dalfser Energiebedrijf op te richten. Daarbij verdienen twee dilemma's vermelding.

D. Juridisch eigendom op basis van financiële inbreng of vanuit samen kom je verder?

De bedrijfsopzet gaat uit van een coöperatievorm, waarin gemeente en Dorpen van Morgen gelijk participeren. Dit past bij het uitgangspunt van 'samen kom je verder', dat voortkomt uit de eerdere samenwerkingsintentie tussen Dorpen van Morgen en de gemeente. Gelet het gegeven van 100% financiële inbreng vanuit de gemeente, blijft vanuit het standpunt van de gemeente ook een andere rechtsvorm verdedigbaar. Namelijk een stichting, waarbij de eigendomsverdeling tussen gemeente en Dorpen van Morgen anders ingevuld wordt. Dit zou nog een van de dilemma's geweest zijn die het college, na andere weging van de bedrijfsopzet, aan de gemeenteraad had willen voorleggen.

E. Statutaire zekerheid over verdeling lokale rekenen of vertrouwen in vervolgproces?

De bedrijfsopzet is ontworpen om in fase 1 en 2 (verkenning en ontwikkeling) nieuwe projecten in de benen te krijgen. Deze risicovolle voorinvestering zorgt voor een eigendomspositie in fase 3 (realisatie) om daarna mee te delen in de rekenen. Hoe deze rekenen vervolgens precies te verdelen en lokaal te besteden, blijkt echter bij de oprichting lastig vast te stellen, omdat deze verdeling van (te) veel factoren afhankelijk is. Dit vraagt om veel vaardigheid van de uiteindelijke project-BV's om in dit uitgangspunt te gaan voorzien, waarop de gemeente als eigenaar van het energiebedrijf wel getrap kan sturen op basis van wat statutair bepaald is. Dit zou nog een van de dilemma's geweest zijn die het college, na andere weging van de bedrijfsopzet, aan de gemeenteraad had willen voorleggen.

2. Verstandiger om activerend en faciliterend eerstvolgende stappen te zetten

Bij de beoordeling van deze bedrijfsopzet constateert het college dat de oprichting van een Dalfser energiebedrijf inmiddels een lange aanloop kent. Een aanloop waarin steeds nieuwe dilemma's en vervolgvragen boven komen drijven, terwijl we juist met een energiebedrijf een versnelling zouden beogen. Dit leidt voor het college tot het inzicht dat het verstandiger is om de route van gemeentelijke participatie in een energiebedrijf voor nu te verlaten. Het risicoprofiel van de onderneming en de beperkte mogelijkheden van de gemeente om risicodragend te participeren, blijkt een onneembare hobbel.

Desondanks kan de gemeente wel een actieve en ondersteunende rol blijven spelen in de lokale energietransitie. Daarbij kijkt het college als eerste naar het thans lopende gebiedsproces in Dalfserveld West, maar ook naar eventuele nieuwe initiatieven. Samen met de bewoners van dat gebied en de Dorpen van Morgen wil het college daarom dit jaar een meerjaren ondersteuningspakket uitwerken. Daarbij worden alle opgedane kennis en kunde rondom het Dalfser Energiebedrijf ingebracht. Daarmee zet het college scherper in op onze activerende en faciliterende rol richting lokale initiatiefnemers, zoals verwoord in een eerder gedeelde notitie over rollen voor een gemeente bij energieprojecten (d.d. 27 juli 2023).

Eenzijds zetten we in op een activerende rol in het zoekgebied Dalfserveld West, als vervolg op het huidige gebiedsproces dat vermoedelijk eind 2024 leidt tot een energieplan. Zie hiervoor het raadsmemo d.d. 5 maart 2024. En anderzijds doen we dat door situationeel waar passend ook andere initiatiefnemers binnen onze gemeente te faciliteren, conform of aanvullend op onze Beleidsregels publieke taak garanties en leningen gemeente Dalfsen 2018.

Bij onze actieve rolinvulling blijft de casus Synergie Nieuwleusen een belangrijke drijfveer. Die casus leerde ons dat het proces van verkenning tot aan realisatie van een lokaal energieproject onevenredig veel inzet verlangt van vrijwilligers. Dat was een van de redenen om samen met Dorpen van Morgen te werken aan een energiebedrijf die de intensieve regierol van vrijwilligers kan overnemen, met behoud van lokaal eigendom. Maar als er geen energiebedrijf komt, moet deze regie- en aanjaagrol niet alsnog op de schouders van vrijwilligers komen te rusten. Daar moet met gemeentelijke ondersteuning in worden voorzien.

We horen graag uw opinie op deze rolwijziging. Daarna zullen wij u eind 2024 een voorstel doen over de verdere invulling en benodigde financiering van het ondersteuningspakket, gelijktijdig met de aanbidding van het energieplan voor het zoekgebied Dalfserveld West.

3. Ontwikkeling van een energievisie en -beleid

Onder de noemer van energiebedrijf hebben gemeente en Dorpen van Morgen veel pionierend werk verricht. Dit werk leidt nu niet tot de laatste stap in de voorbereiding: de daadwerkelijke oprichting. Alle ervaringen en inzichten gaan echter niet verloren. Ze helpen om hernieuwd vorm te geven aan onze ambities naar de toekomst. De herijking van de gemeentelijke kadernota duurzaamheid 2017-2025 is een uitgelezen moment om een actuele energievisie voor de periode 2030-2040 te formuleren. Die herijking staat reeds in de planning voor 2025. We horen graag uw opinie over de verwachtingen bij dit proces.